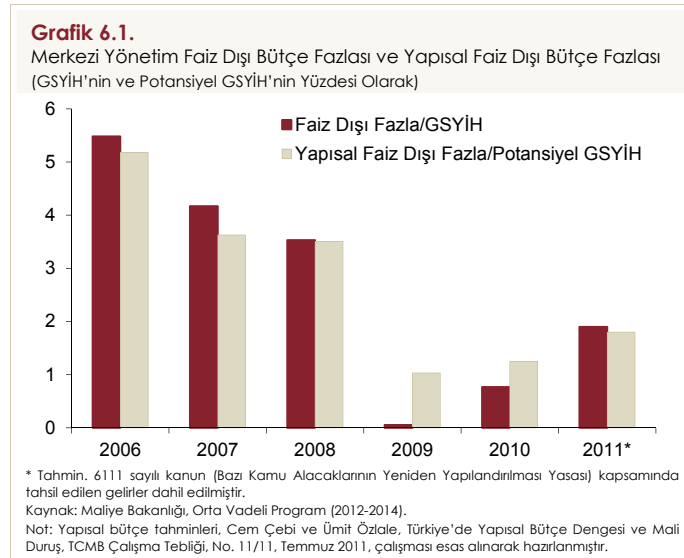

6. Kamu Maliyesi

Kamu maliyesi dengeleri 2011 yılında olumlu bir performans sergilemiştir. Bu dönemde ekonominin öngörülenden daha hızlı büyümesiyle birlikte vergi gelirlerinde gözlenen artış ve faiz ödemelerinde ortaya çıkan gerileme bütçe performansındaki iyileşmenin temel kaynağını oluşturmuştur. Buna ilaveten, 31 Mayıs 2011 tarihi itibarıyla başvuruları sona eren “Kamu Alacaklarının Yeniden Yapılandırılması” (vergi ve sosyal güvenlik prim affı) yasası kapsamında elde edilen ek bütçe geliri ve faiz dışı harcamaların artış hızının görece yavaşlaması da kamu maliyesi dengelerine olumlu katkıda bulunmuştur.

2011 yılında büyük ölçüde iç talepteki canlılığa bağlı olarak, ithalde alınan katma değer vergisi başta olmak üzere, dolaylı vergilerde gözlenen artışlar ve “Kamu Alacaklarının Yeniden Yapılandırılması” yasası çerçevesinde tahsil edilen gelir, bütçe performansında ortaya çıkan iyileşmeye önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Bu bakımdan, 2011 yılında kamu mali dengelerinde yaşanan iyileşmenin büyük ölçüde devresel etkilerden ve yasal düzenlemelerden kaynaklandığı görülmektedir. Nitekim, konjonktürel etkilerden arındırılmış olarak hesaplanan yapısal faiz dışı dengenin potansiyel GSYİH'ye oranı, GSYİH'nin yaklaşık yüzde 1'i tutarı olarak tahmin edilen vergi ve sosyal güvenlik prim affı geliri dışlandığında, maliye politikası durumunda 2011 yılında geçen yıla göre önemli bir değişim olmadığına işaret etmektedir (Grafik 6.1).

Kamu maliyesine ilişkin olarak OVP'de sunulan hedefler göz önüne alınarak, Rapor'un son bölümünde yer alan orta vadeli tahminler oluşturulurken

önümüzdeki dönemde kamu harcamalarının milli gelire oranında önemli bir değişim olmayacağı varsayılmıştır. Öte yandan, mali disiplinin kalıcılığının sağlanabilmesi açısından, mali çerçevenin OVP'de öngörülen kurumsal ve yapısal iyileştirmelerle güçlendirilmesinin önemini koruduğu vurgulanmalıdır.

6.1. Bütçe Gelişmeleri

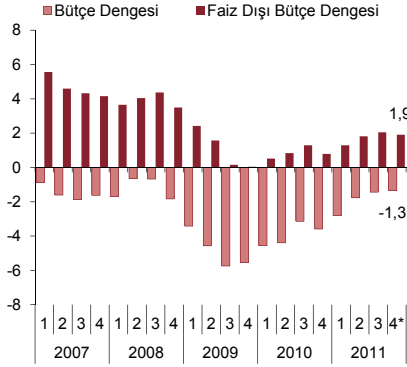
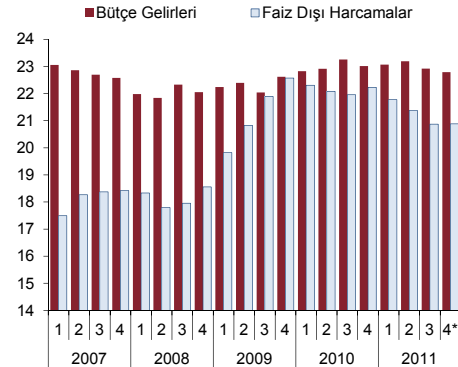
Merkezi yönetim bütçesi 2011 yılında 17,4 milyar Türk lirası açık verirken, faiz dışı denge 24,8 milyar Türk lirası fazla vermiştir (Tablo 6.1.1). 2011 yılında bütçe performansında geçen yıla göre gözlenen iyileşmede ekonomik canlanmaya paralel olarak artan vergi gelirleri ve faiz giderlerindeki azalmanın yanı sıra "Kamu Alacaklarının Yeniden Yapılandırılması" yasası kapsamında Aralık ayı itibarıyla tahsil edilen yaklaşık 13,3 milyar Türk lirası tutarındaki gelir belirleyici olmuştur. Buna ilaveten, faiz dışı harcamalardaki artış hızının görece yavaşlaması da bütçe açığındaki düşüşe olumlu yönde katkıda bulunmuştur.

Tablo 6.1.1.
Merkezi Yönetim Bütçe Büyüklükleri
(Milyar TL)

	2010	2011	Artış Oranı (Yüzde)	Gerçekleşme / Bütçe Hedefi (Yüzde)
Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri	294,4	313,3	6,4	100,2
Faiz Giderleri	48,3	42,2	-12,6	88,9
Faiz Hariç Bütçe Giderleri	246,1	271,1	10,2	102,3
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	254,3	295,9	16,4	106,0
I. Vergi Gelirleri	210,6	253,8	20,5	109,3
II. Vergi Dışı Gelirler	35,5	32,6	-8,1	82,7
Bütçe Dengesi	-40,1	-17,4	-56,5	52,0
Faiz Dışı Denge	8,2	24,8	201,5	177,5

Kaynak: Maliye Bakanlığı.

2011 yılının ilk üç çeyreği itibarıyla bütçe performansında ortaya çıkan olumlu gelişmelerin etkisiyle iyileşme eğilimine giren merkezi yönetim faiz dışı bütçe dengesinin GSYİH'ye oranının, 2011 yılının son çeyreğinde faiz dışı harcamalarda gözlenen hızlı artış sonucunda bir miktar bozulduğu, merkezi yönetim bütçe dengesinin ise faiz giderlerindeki azalmaya bağlı olarak yılın son çeyreğinde de düşüş eğilimini koruduğu görülmektedir (Grafik 6.1.1). 2010 yılında hızlı ekonomik toparlanmayla birlikte yükselme eğilimine giren merkezi yönetim bütçe gelirlerinin GSYİH'ye oranının, 2011 yılında 2010 yılının sonuna göre çok sınırlı bir seviyede gerilediği, merkezi yönetim faiz dışı harcamaların GSYİH'ye oranının ise, 2011 yılında 2010 yılının sonuna göre belirgin bir azalma eğiliminde olduğu gözlenmektedir (Grafik 6.1.2).

Grafik 6.1.1. Merkezi Yönetim Bütçe Dengeleri
(Yıllıklandırılmış, GSYİH'ye Oran Olarak, Yüzde)* 2011 yılının dördüncü çeyreğine ilişkin veriler tahmindir.
Kaynak: Maliye Bakanlığı.**Grafik 6.1.2.**Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri ve Faiz Dışı Harcamalar
(Yıllıklandırılmış, GSYİH'ye Oran Olarak, Yüzde)

Merkezi yönetim faiz dışı bütçe giderleri 2011 yılında geçen yıla göre yüzde 10,2 oranında artış göstermiştir. Faiz dışı harcamalarda görülen artışın sınırlı düzeyde kalmasında faiz dışı harcamalar içinde en önemli paya sahip olan cari transferlerde meydana gelen yüzde 8,1 oranındaki düşük düzeyli artışın etkili olduğu gözlenmektedir. Diğer yandan, faiz dışı harcamalar içindeki bir diğer ana harcama unsuru olan personel giderleri yüzde 17 oranında artmıştır. Sermaye giderlerinde gözlenen yüzde 18 düzeyindeki artış ise, 2011 yılında kamu yatırımlarının GSYİH büyümesine olumlu yönde katkı yaptığına işaret etmektedir (Tablo 6.1.2).

Tablo 6.1.2. Merkezi Yönetim Faiz Dışı Harcamaları
(Milyar TL)

	2010	2011	Artış Oranı (Yüzde)	Gerçekleşme/ Bütçe Hedefi (Yüzde)
Faiz Hariç Bütçe Giderleri	246,1	271,1	10,2	102,3
1. Personel Giderleri	62,3	72,9	17,0	100,8
2. SGK Devlet Primi Giderleri	11,1	12,8	16,1	100,9
3. Mal ve Hizmet Alım Giderleri	29,2	32,4	11,2	108,0
a) Savunma-Güvenlik	9,5	10,0	4,8	99,9
b) Sağlık Giderleri	5,8	5,4	-5,4	110,1
4. Cari Transferler	101,9	110,1	8,1	95,1
a) Görev Zararları	3,3	4,7	43,7	93,9
b) Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Y.G.	55,0	52,8	-4,0	84,6
c) Tarımsal Destekleme Ödemeleri	5,8	7,0	19,7	116,0
d) Gelirden Ayrılan Paylar	26,3	30,7	16,6	107,0
5. Sermaye Giderleri	26,0	30,7	18,0	141,5
6. Sermaye Transferleri	6,8	6,7	-0,5	156,7

Kaynak: Maliye Bakanlığı.

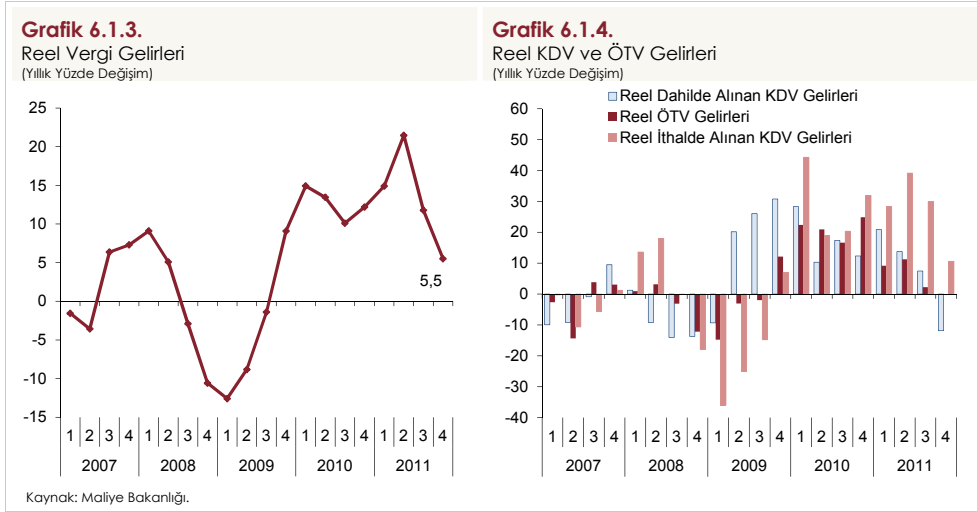
Merkezi yönetim genel bütçe gelirleri 2011 yılında bir önceki yıla göre yüzde 16,4 oranında artmıştır. Söz konusu dönemde vergi gelirleri yüzde 20,5 oranında yükselirken, vergi dışı gelirler ise sermaye gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ile faizler, paylar ve cezalardaki gerilemeye bağlı olarak yüzde 8,1 oranında azalmıştır (Tablo 6.1.3). 2011 yılında iç talepteki canlılığa bağlı olarak başta ithalde alınan katma değer vergisi olmak üzere tüketime dayalı vergilerde artışlar söz konusu olmuştur. Buna ek olarak, Şubat, Mayıs, Ağustos ve Kasım aylarında kurumlar geçici vergisi ödemelerinin yüksek düzeyde gerçekleşmesi de vergi gelirlerindeki artışa katkıda bulunmuştur. Özel tüketim vergisindeki artış oranının görece sınırlı düzeyde kalmasında ise ÖTV gelirinin yaklaşık olarak yarısını oluşturan petrol ve doğalgaz ürünleri ile yaklaşık dörtte birini oluşturan tütün mamulleri üzerinden alınan ÖTV'nin artış hızındaki yavaşlamalar etkili olmuştur.

Tablo 6.1.3.
Merkezi Yönetim Genel Bütçe Gelirleri
(Milyar TL)

	2010	2011	Artış Oranı (Yüzde)	Gerçekleşme/ Bütçe Hedefi (Yüzde)
Genel Bütçe Gelirleri	246,1	286,4	16,4	105,4
I-Vergi Gelirleri	210,6	253,8	20,5	109,3
Gelir Vergisi	40,4	48,8	20,8	103,1
Kurumlar Vergisi	20,9	27,0	29,0	116,6
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	26,3	30,0	13,8	111,7
Özel Tüketim Vergisi	57,3	64,2	12,1	105,0
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	36,2	48,7	34,5	118,6
II-Vergi Dışı Gelirler	35,5	32,6	-8,1	82,7
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9,8	9,1	-7,6	124,1
Faizler, Paylar ve Cezalar	21,1	19,5	-7,7	94,2
Sermaye Gelirleri	3,4	2,5	-27,3	24,6

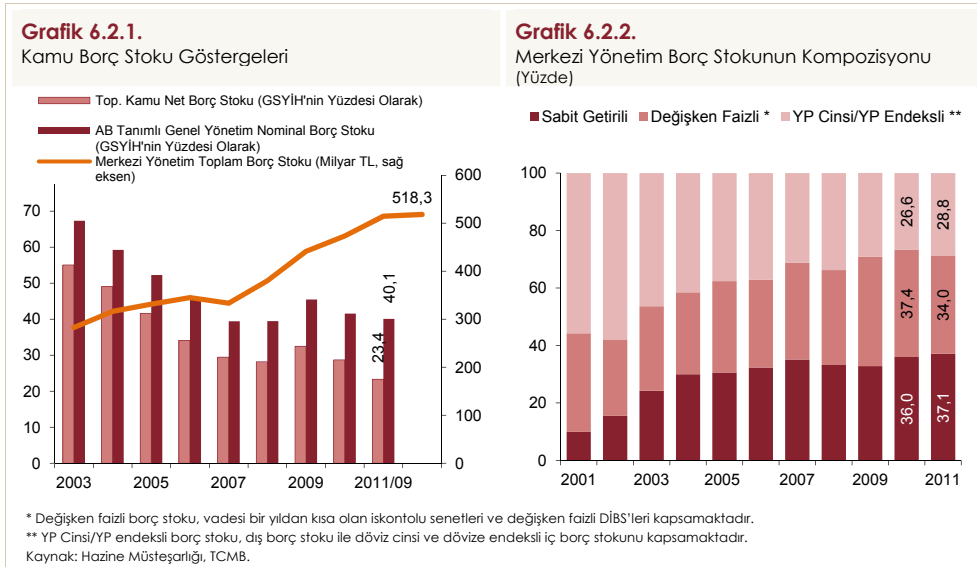
Kaynak: Maliye Bakanlığı.

Özel tüketim talebindeki hızlı toparlanmayla birlikte 2009 yılının dördüncü çeyreğinden itibaren artış eğilimine giren reel vergi gelirlerinin yıllık artış oranı, 2010 yılının ikinci ve üçüncü çeyreklerinde baz etkisinin zayıflamasıyla birlikte bir miktar yavaşlamıştır. 2010 yılının son çeyreğinden itibaren tekrar belirgin bir yükselme eğilimine giren reel vergi gelirleri, 2011 yılının üçüncü ve dördüncü çeyreklerinde daha çok dolaylı vergilerin reel artış oranlarında gözlenen gerilemeye bağlı olarak belirgin bir şekilde yavaşlamış, yılın dördüncü çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 5,5 oranında artmıştır (Grafik 6.1.3). Vergi gelirleri içinde önemli bir paya sahip olan ÖTV 2011 yılının dördüncü çeyreğinde önceki yılın aynı dönemine göre reel olarak yüzde 0,3, dahilde alınan KDV ise yüzde 11,9 oranında gerilemiştir. İthalde alınan KDV ise yine aynı dönemde reel olarak yüzde 10,6 oranında artmıştır (Grafik 6.1.4).

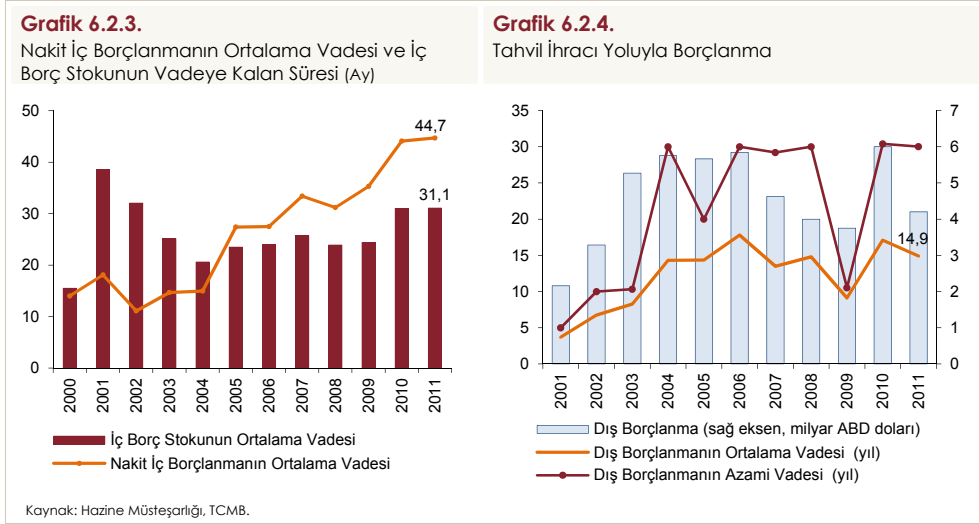
6.2. Kamu Borç Stokundaki Gelişmeler

Merkezi yönetim bütçesinin olumlu performansı ve uygulanan borç yönetimi politikalarının da etkisiyle, kamu borç stoku göstergelerindeki iyileşme 2011 yılında da devam etmiştir. Kamu borç oranları azalmış, borçlanmanın reel maliyeti düşük seviyelerde gerçekleşmiş, borç stoku içinde faiz ve döviz kuruna duyarlı borç senetlerinin payı azalmış ve iç borç çevirme oranı gerilemiştir.

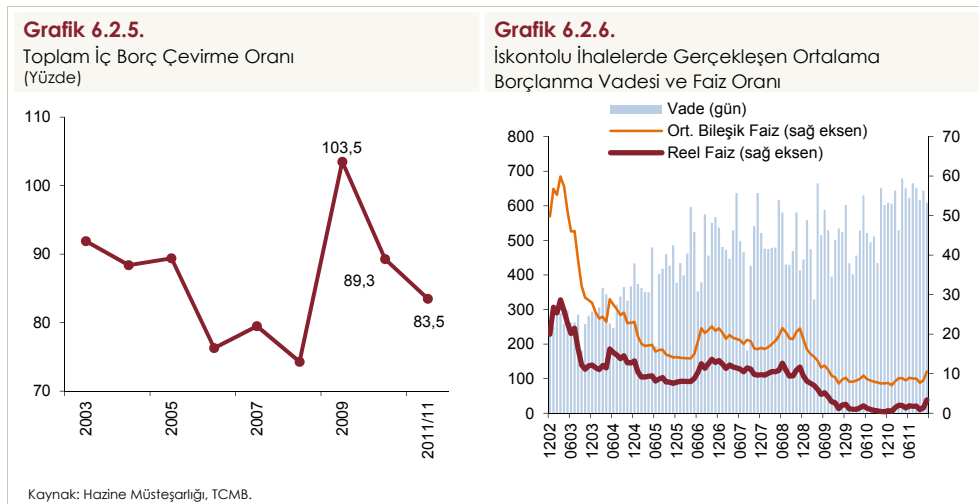

2011 yılında merkezi yönetim borç stoku, 2010 yılına göre yüzde 9,4 oranında artarak 518,3 milyar Türk lirası olarak gerçekleşmiştir (Grafik 6.2.1). Borç oranlarındaki azalış, 2011 yılının üçüncü çeyreği itibarıyla devam etmektedir. Toplam kamu net borç stoku ve AB tanımlı genel yönetim nominal borç

stokunun GSYİH'ye oranları, 2010 yılı sonuna göre sırasıyla 5,4 ve 1,5 puan azalarak, yüzde 23,4 ve 40,1'e gerilemiştir (Grafik 6.2.1).

2011 yılı Hazine finansman programı, geçmiş yıllarda olduğu gibi, Hazine borç stokunun likidite, faiz oranı ve döviz kuruna olan hassasiyetini azaltmaya yönelik bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Bu bağlamda, sabit getirili borç senetlerinin toplam borç stoku içindeki payı 2011 yılı sonu itibarıyla, bir önceki yıla göre bir miktar artmıştır (Grafik 6.2.2). Kamu mevduatının aylık ortalama borç servisini karşılama oranı ise, Aralık ayı itibarıyla yüzde 203,4 düzeyindedir. Öte yandan, iç borç stokunun ortalama vadesi bir önceki yıl ile aynı seviyededir (Grafik 6.2.3). 2011 yılında tahvil ihracı yoluyla gerçekleştirilen dış borçlanmanın tutarı 4,2 milyar ABD doları olup, söz konusu borçlanmanın ortalama vadesi 2010 yılına göre bir miktar azalarak 14,9 yıl olmuştur (Grafik 6.2.4).

İç borç çevrime oranı 2011 yılı Kasım ayı itibarıyla yüzde 83,5 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 6.2.5). 2009 yılının başından 2011 yılının başına kadar hızlı bir düşüş eğilimi gösteren iskontolu hazine bonosu ihalelerinde gerçekleşen ortalama reel faiz oranının, son aylarda bir miktar artmakla birlikte, halen düşük seviyelerde olduğu görülmektedir (Grafik 6.2.6).

